

DEMÉNY PÉTER

KÉT EGÉSZ ÉLET

■ Sjón *Macskarókája* óta nem olvastam két ilyen jó, ennyire üdén újszerű regényt. Olivier Bourdeaut és Robert Seethaler minden következtetést levontak a hagyomány kiürüléséből, és a mai lehetőségek szűkösségéből. Mindketten „egyszerűen” történetet írnak, nem magyaráznak, nem filozofálnak, a kamerát az elbeszélőhöz igazítják, és pontosan azt mondják, amit ő láthat.

Persze másképp. Az 1980-ban született Bourdeaut narrátora az a fiúcska-fiú, akinek a szülei imádják egymást, holt/mert az édesanyja örült; az 1966-os Seethaleré Andreas Egger, aki talált gyerekként nevelkedik, egyetlen nőt szeret, s aki a hegyekben nő fel, és ott is hal meg.

A radikális újdonság mindkét esetben egy radikális döntés következménye, és nem annyira látványos, mint amennyire funkcionális. A két regény nem attól érdekes, hogy úgy teremtenek új nyelvet, mint Esterházy vagy Pavić, hanem attól, hogy a főszereplők olyanok, amilyenek. A *Merre jársz*, *Bojangles?*-beli' gyermek *outcast* életet él, amennyiben az apa kénytelen alkalmazkodni az anyához, ezt boldogan meg is teszi, mert imádjá, és minden rítus ennek az imádatnak a jegyében játszódik, köztük a talán legérzékletesebb is, az, amelyben a fiúcska az apa legjobb barátjával, nem mellesleg egy szenátorral azt játssza, hogy egymás szájába köpik az ajókás olajbogyómagot vagy a sós mandulát: „Pontosan kellett céloznunk, mert szembe kerülve az ajóka nagyon csíp, meg a sós mandula is. Mivel ez a játék jó sokáig tartott, a végén mindketten csurom nyálasak lettünk.” (49.) Vagy a címadó szertartás, Nina Simone *Mr. Bojangles* című dalának végeérhetetlen, mégis mulatságos hallgatása.

Ugyanígy Andreas is, aki egy háborús epizód kivételével nem hagyja el

a hegyeket, ott él meg és ért meg mindent a maga nyers módján. Szerelme és felesége, Marie, egy ócska füzetből olvas fel neki valami romantikus történetet, melynek kibontakozását Egger nem bírja tovább: „Lerúgta magáról a takarót, és gyulladt szemét a mennyezetgrenda alatt vibráló homályba meresztette. Marie olyankor gondosan az ágy alá helyezte a füzetet, és elfújta a gertyát. / – Jer – suttogetta a sötétben, és Egger hallgatott a szavára.” (54.)

A *Merre jársz*-ban az egyetlen „posztmodern” vonás az apa naplójának időnkénti beidézése, de hát ez mai szemmel nézve annyira ártatlan, hogy még tán vonásnak sem lehet nevezni. Az *Egy egész élet*-ben² semmi ilyesmi nincs, csak a történet árad.

Pontos, nem igyekvő, de szépre gyalult mondatok – ez a titok mindkét esetben. A pontosságot nem mi, nem az olvasó méri, mert nem lehet tudni, mennyiben élethű egy bizonyos félkegyelmű életének leírása, vagy hogy egy hegyi ember mit tesz és mit nem. Illetve az olvasó méri és érzi, de a hitelességen, nem a logarlécen. És mindkét könyv hibátlanul hiteles, leszámítva a Seethaler-kötet egyetlen mozzanatát, amikor az építőcég alkalmazottai érkeznek: „Három hónappal később Egger pontosan ugyanitt ült egy farönkön, és figyelte, amint sárga porfelhő sötétíti el a völgy bejáratát, rögtön utána pedig kiválik belőle kétszázhatvan munkás, tizenkét gépész, négy mérnök, hét olasz szakácsnő, valamint néhány közelebről meg nem határozható segédmunkás...” (13.) Ezt Egger így nem láthatja, kizárólag az író. De ennyi az összes botlás; az *Egy egész élet* a továbbiakban hibátlanul működik.

Hibátlanul és mégsem sterilen, életelenül, a puszta mesterség diadalaként,

mint egyébként a *Merre jársz* sem. Mindkét regény szép, takarékos, életszagú, megélt, érzékletes. Bourdeaut könyvében szomorú lesz a vég, az egész valahogy mégsem szomorú, hanem boldog, felemelő, igazi. „– *Megesküszik az angyalok előtt, hogy utánam jön bárhová, de tényleg bárhová? / – Igen, bárhová, tényleg bárhová!*” (155.) Ez az utolsó replika, valójában az első, egy távoli múlt távoli jövője.

Ha jóslatokat kellene megfogalmaznom, szinte azt mondanám, a követke-

ző időszak nagy regényei 200 oldal alatt lesznek. A regény már régen nem az egész közösség műfaja, az újítások, amennyire látni lehet, lejártak, a vívódás pedig csak kivételes tehetségek esetében tart ki többszáz oldalon.

Ez azonban mindegy is. Olivier Bourdeaut és Robert Seethaler máris letettek valamit az asztalra, még hozzá olyasmit, ami reményre jogosítja fel az irodalom szerelmeseit, akárcsak Tótfalusi Ágnes és Blaschtk Éva makulátlan fordításai.

■ JEGYZETEK

1. Olivier Bourdeaut: *Merre jársz, Bojangles?* Magvető, Bp. 2017.
2. Robert Seethaler: *Egy egész élet.* Park, Bp. 2017.

EGY NARRATÍVA ZENEI KÉPE

Demeter Tamás: *A társadalom zenei képe. A magyar zeneesztétika szociológizáló hagyománya*

■ Demeter Tamás második könyvét (a továbbiakban: *Zenekönyv*) adja közre a magyar filozófia és, tegyük hozzá, a legáltalánosabb értelemben vett eszmetörténet szociológizáló hagyományának témakörében. Az új kötet címe – utalva ezzel a benne elemzett és a filozófiatörténet által kiaknázatlan szövegkorpuszra – Ujjfalussy József 1962-es művének parafrazisa. Úgy gondolom, hogy a könyv tétje elsősorban filozófiai, és ismertetőmben főleg ezekre az aspektusokra koncentrálok; különösen egyre: a teljes koncepció egyik ismeretfilozófiai párhuzamára.¹

Az előzményül szolgáló, szép lassan egyfajta diskurzust is meghatározó könyvről² jelen folyóirat számára jómagam is írtam recenziót (2012. 2. sz.). Erre, illetve számos többi kritikára ugyanitt (2015. 6. sz.) a szerző részéről is érkezett részletes reflexió. Ezek tükrében a könyv bírálatainak két jellegzetes típusa mindenképpen van (nem zárva ki persze a továbbiak lehetőségét).

Az egyik (a) szerint a szociológiai faktor megjelenése a reflektált filozófiai

szerzők esetében trivialis, hiszen ki tagadná a társadalmi formációknak mint az ismeretszerzés figyelmet érdemlő forrásainak és szűrőinek jelenlétét bármely tudásra irányuló erőfeszítésben? Ebben az esetben a szociológizáló aspektus magyar kontextusbeli *distinktiv* voltáról szóló tézis nem állja meg a helyét. Hiszen a legtágabb értelemben vett „szociológizálás” minden komolyan vehető filozófusra igaz, legyen az bár magyar, avagy másnyelven. A másik (b) szerint pedig a magyar filozófia és eszmetörténet szociológizáló hagyományának Demeter által vázolt formája azért problematikus, mert jóval tágabb a korpusz, amelyet fel kellene ölelnie. Vagyis a szerzőt további olvasmányokhoz utalja.

Az első kritikával szemben felhozható, hogy itt nem az ismereti értékkel bíró aspektusok periodikus felmerüléséről és eltűnéséről van szó, amelyek fölött a szociológiai felvetéseknek előre biztosított diadalmas helye lenne. Csúpan arról, hogy ez egy erős gondolati szál, amelynek segítségével a 20. száza-